

Ulkomaalaisten luonnonmarjanpoimijoiden turvallinen maahantulo poimintakaudelle 2020

1 Luonnonmarjanpoimijoiden tarve, lähtömaat ja Thaimaan Suomelle myöntämä maakiintiö poimintakaudelle 2020

Luonnonmarjoja ostavat ja jalostavat yritykset ovat ilmoittaneet tarpeekseen satokaudelle 2020 noin 6 000 poimijaa.

Suurin osa luonnonmarjanpoimijoista on jo vuodesta 2005 tullut Thaimaasta, vuosittain noin 2 500–4 300 henkilöä. Jonkin verran luonnonmarjoja ovat kaupallisesti poimineet myös ukrainalaiset (vuosittain noin 200–400 henkilöä). Rekrytointitunnusteluja on tehty myös muun muassa Myanmariin.

Poimijoiden saapuminen Thaimaasta ei ole vapaata, vaan Thaimaan viranomaiset säännöstelevät maastalähtöä kiintiömenettelyllä. Thaimaan viranomaisten Suomelle 12.2.2020 ilmoittama poimijakiintiö oli 3 000 poimijaa. Määrä oli 500 poimijaa suurempi kuin kaudella 2019. Kiintiön noston taustalla on poimijoiden ansioiden ja olosuhteiden myönteinen kehitys Suomessa aiesopimusmenettelyn tukemana.

Ukrainalla ja Myanmarilla ei ole käytössään maakiintiöintimenettelyä. Schengenin ulkorajojen ollessa kiinni mistään edellä mainitusta valtiosta ei ole mahdollista saapua Suomeen luonnonmarjanpoimintaan.

2 Thaimaan viranomaisten päätös ja päätöksen harkinta uudelleen

Thaimaan työministeriö ilmoitti 1.6.2020, että koronatilanteen takia luonnonmarjanpoimijoiden matkustamista Suomeen eikä Ruotsiin ei tänä vuonna sallita lainkaan. Myöhemmin Thaimaan Suomen suurlähetystöstä kerrottiin, että päätöstä voidaan ainakin Suomen osalta harkita uudelleen. Edellytyksenä kuitenkin on, että poimijoita Suomeen kutsuvat yritykset sitoutuvat Thaimaan viranomaisten asettamiin tiukkoihin ja kustannuksia aiheuttaviin edellytyksiin (liite).

Keskeisimpiä Thaimaan viranomaisten yrityksille asettamista edellytyksistä on, että yritykset kustantavat kaikki ylimääräiset koronasta aiheutuvat kulut, kuten sairausvakuutuksen ilman korvauskattoa, koronatestin Suomessa ennen paluuta Thaimaahan, mahdollisen viisumin pidentämisen kulut ja maksullisen paluukaranteenin Thaimaassa. Lisäksi yritykset sitoutuvat takaamaan noin 3 100 euron takuuanstion jokaiselle poimijalle poiminta-ajasta ja poimintatuloksesta riippumatta.

Edellä mainittuihin edellytyksiin on sitoutunut 16 marja-alan yritystä alkuperäisestä 19 viisumikutsujasta. Sitoumukset on toimitettu Thaimaan suurlähetystölle.

Tämän hetkisen tiedon mukaan Thaimaan uusi päätös on odotettavissa 10.7.2020.

3 Luonnonmarjanpoimijoiden tarjonta kotimaassa

Koska poiminta tapahtuu jokamiehenoikeuden nojalla ilman työsuhdetta. Suomalaisilla poimijoilla ei siksi yleensä ole intressiä myydä marjojaan teollisuudelle, vaan suoraan kuluttajille. Lisäksi marjateollisuuden tarvitseman raaka-aineen määrä on niin suuri, että se edellyttää välitöntä logistiikkaa suoraan poimintapaikalta pakastamoon. Tätä ei voida saavuttaa ilman järjestelmällistä ja teollista poiminnan organisointia. Siksi marjateollisuuden raaka-aineen hankinnassa ulkomaalaiset poimijat eivät juurikaan ole korvattavissa kotimaisilla poimijoilla.

4 Luonnonmarjanpoimijoiden rekrytointi ja maahantulo

Poimijat rekrytoidaan Thaimaassa vuoden alussa marja-alan yritysten toimeksiannosta. Valinnan ja rekrytoinnin tekevät thaimaalaiset koordinaattorit, jotka myös matkustavat poimijoiden mukana Suomeen. Poimijat kaudelle 2020 on jo rekrytoitu Suomeen maakiintiön mukaisesti eli Suomeen lähtöä odottaa 3 000 poimijaa. Yritysten selvitysten mukaan Ukrainassa ja Myanmarissa olisi kummassakin joitain satoja poimijoita valmiina tulemaan Suomeen.

Luonnonmarjanpoimijoiden maahantulo tapahtuu Schengen-viisumin nojalla. UM:n päätöksen mukaan Schengen-viisumeita ei myönnetä ennen hallituksen päätöstä sallia poimijoiden maahantulo.

Luonnonmarjanpoimijoiden rekrytoinnin, maahantulon ja olosuhteiden osalta yritykset ovat vuodesta 2014 lähtien noudattaneet luonnonmarjanpoiminnan aiesopimusta. Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto on helmikuussa allokoanut 3 000 poimijaa aiesopimuksen allekirjoittaneille 19 yritykselle. Edellä kohdassa 2 mainittuihin Thaimaan viranomaisten lisäedellytyksiin on kuitenkin sitoutunut vain 16 yritystä. Nämä yritykset ovat ilmoittaneet voivansa kutsua 3 000 poimijan kiintiöstä kaikki ”vapaaksi” jääneet poimijat.

5 Karanteenimääräysten noudattaminen luonnonmarjanpoimijoiden maahantulossa

EU-maiden tai niiden ulkopuolisten maiden kansalaisille on kahden viikon omaehtoinen karanteeni sisäministeriön ohjeiden mukaisesti (7.5.2020). Käytännössä karanteenissa olevan henkilön on vältettävä lähikontaktia muihin henkilöihin ja rajoitettava liikkumista tilan ulkopuolella.

Marja-alan yritysten ohjeistamiseen karanteeniin liittyvien määräysten noudattamiseksi on panostettu. Elintarviketeollisuusliiton kautta yrityksille on toimitettu karanteeniohjeistusta. MMM:n kausityövoimalle tuottamaan karanteeniohjeistusta voidaan soveltuvin osin noudattaa myös luonnonmarjanpoiminnassa.

Yritykset ovat valmiita sitoutumaan paitsi Thaimaan viranomaisten, myös Suomen viranomaisten asettamiin lisäedellytyksiin koskien koronaohjeiden noudattamista ja poikkeustilasta aiheutuvia mahdollisia lisäkuluja. Lisäkulut eivät tule luonnonmarjanpoimijoiden kustannettaviksi.

Luonnonmarjanpoimijoiden matkustus-, asumis-, oleskelu- ja kuljetusolosuhteet on järjestettävissä niin, että voidaan varmistaa riittävät turvavälit ja hygienia koronaviruksen leviämisen estämiseksi. Samojen henkilöiden tulisi pyrkiä toimimaan samassa ryhmässä ja sekoittumista eri ryhmien välillä tulisi välttää, jolloin tautitapausten ilmetessä altistuneiden määrä jää rajalliseksi. Jos marjanpoimijoiden keskuudessa todetaan covid-19-tartunta, kunnan tartunta-taudeista vastaavat terveystoimikunta ryhtyvät epidemian jäljitysohjelmaan.

Jokaisella marja-alan yrityksellä on syytä olla kontaktihenkilö, johon sekä karanteenissa olevat poimijat että viranomaiset voivat tarvittaessa olla yhteydessä. Jos poimijalla epäillään karanteeniaikana tai sen jälkeen oireiden perusteella koronavirustartuntaa, toimitaan vastaavalla tavalla kuin kotimaisten työntekijöiden tai yrittäjien itsensä osalta.

6 Tilanne muissa maissa

Jokamiehenoikeuden perusteella tapahtuvaa kaupallista luonnonmarjanpoimintaa on merkittävässä mittasuhteissa lähinnä vain Suomessa ja Ruotsissa. Muualla jokamiehenoikeutta ei ole tai se on huomattavasti Suomea ja Ruotsia rajallisempi. Muualla luonnonmarjanpoiminta voi yleensä tapahtua vain maanomistajan luvalla.

Thaimaasta on tullut luonnonmarjanpoimijoita Ruotsiin paljon pitempään kuin Suomeen eli jo 1980-luvun puolivälistä. Poimintakaudella 2020 Ruotsi sallii luonnonmarjanpoimijoiden maahantulon Thaimaasta. Poiminta Ruotsissa tapahtuu työluvalla. Thaimaan viranomaiset ovat estäneet poimijoiden maasta lähdön tälle kaudelle myös Ruotsiin. Myös tämän päätöksen osalta käydään yhä neuvotteluja.

7 Thaimaan tartuntatilanne

Uuden koronaviruksen leviäminen vaikuttaa olevan Thaimaassa selvästi vähäisempää kuin Suomessa. Suomessa taudin kokonaisilmaantuvuus oli 15.5.2020 mennessä 110/100 000 kun Thaimaan kokonaisilmaantuvuus oli 4,3/100 000. Covid-19-kuolleisuus Suomessa oli 5,2/100 000 kun Thaimaassa 0,08/100 000. (worldometers.info/coronavirus) Lukuihin liittyy virhelähteitä muun muassa testauksen aktiivisuudesta ja kuolemien mahdollisista raportointieroista johtuen. Thaimaassa olikin 8.5.2020 mennessä tehty väestömäärään suhteutettuna merkittävästi vähemmän covid-19-testejä (416 testiä /100 000 henkilöä) kuin Suomessa (2 274/100 000) (WHO Thailand, THL).

Epidemiatilanne globaalisti kehittyy jatkuvasti. Suomessa taudin ilmaantuvuus ja terveydenhuollon kuormitus ovat laskeneet jo usean viikon ajan. Rajoitusten purkaminen voivat kuitenkin lisätä tartuntoja. Myös Thaimaassa covid-19-taudin ilmaantuvuus on laskenut huhtikuun alusta alkaen.

8 Rajoitusten vaikutus

Luonnonmarjoja jalostavat yritykset tarjoavat työpaikkoja eri puolilla Suomea ja mahdollistavat arvonnäkökulman tuottamisen Suomen luonnontuotteista. Marja-alan pk-yritysten liikevaihto

viime vuosina ollut lähes 250 miljoonaa euroa vuodessa. Luonnontuotealan yritykset sijaitsevat pääosin pienemmällä paikkakunnilla, ja ne ovat omien seutukuntiensa isoja ympärivuotisia työllistäjiä erityisesti Lapissa ja Kainuussa. Nämä ovat työllisyyden ja työttömyyden kannalta hankalimpia alueita.

9 Suomen Bangkokin edustuston valmius viisumihakemusten käsittelyyn ja kulkuyhteydet

Luonnonmarjanpoimijoiden viisumihakemukset käsitellään lähes kokonaisuudessaan Suomen Bangkokin edustustossa. Edustusto ehtisi käsitellä 3 000 viisumihakemusta noin kuukaudessa.

Edustusto ei tällä hetkellä ota vastaan viisumihakemuksia. Edustustolla on valmius aloittaa UM:n päätöksellä viisumihakemusten vastaanotto jo ennen Thaimaan työministeriön päätöksen mahdollista uudelleenarviointia. Poimijoiden tukihenkilöiden oleskelulupahakemusten vastaanotto voitaisiin käynnistää heti. Viisumitoimintojen uudelleenkäynnistämiseen kuluu noin 2 viikkoa, johtuen ulkoisen palveluntarjoajan toiminnan käynnistämisestä. UM on arvioinut, että VFS:n ”turhasta” avaamisesta aiheutuisi noin 11 000 – 19 000 euron kulut kuukaudessa, jos poimijat eivät pääsekään lähtemään Thaimaasta. Yritykset ovat sitoutuneet kustantamaan poimijoiden mahdollisesti turhiksi jääneet viisumihakemiskulut,

Viisumin hakeminen Bangkokista sekä Thaimaasta ulkomaille matkustaminen edellyttää myös, että tietyt Thaimaassa edelleen voimassa olevat rajoitukset puretaan poimintakauden kannalta ajoissa. Esimerkkinä ovat rajoitukset maan sisäiseen matkustamiseen karanteenivaihtimuksineen ja rajoitetut liikenneyhteydet luonnonmarjapoimijoiden kotiseuduilta Koillis-Thaimaasta Bangkokiin.

Finnair on ilmoittanut käynnistävänsä Helsingin ja Bangkokin välisen reittiliikenteen uudelleen 1.7. alkaen kolmella viikkovuorolla. Tämä edellyttäne sitä, että Thaimaa purkaa matkustajakoneille asetetun kiellon saapua maahan, joka on toistaiseksi voimassa 30.6. saakka. Jos viisuminmyöntö luonnonmarjanpoimijoille käynnistyy, yhtiöllä on todennäköisesti valmius lisätä kapasiteettia.

10 Luonnonmarjanpoimijoiden oikeus terveydenhuoltopalveluihin Suomessa

Ulkomaalaiset luonnonmarjanpoimijat ovat oikeutettuja kiireelliseen terveydenhuoltoon Suomessa terveydenhuoltolain 50 § mukaisesti. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan äkillisen sairastumisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa, jota ei voida siirtää ilman sairauden paahenemista. Tutkimusten mukaan koronavirusta esiintyy limakalvoilla eniten juuri ennen oireiden ilmaantumista sekä oireiden ilmaantumisen jälkeen. Kansallisen testausstrategian mukaan covid-19-testi tehdään tilanteissa, joissa on epäily sairastumisesta koronaan tai on syytä epäillä tartuntaa. Näin ollen covid-19-testaus on terveydenhuoltolain 50 § tarkoittamaa kiireellistä hoitoa. Luonnonmarjanpoimijoilla on mahdollisuus käyttää myös kiireellisiä ja kiireettömiä yksityisen terveydenhuollon palveluja.

Luonnonmarjanpoimijoilla tulee Schengenin viisumisäännösten nojalla olla matkavakuutus, joka kattaa terveydenhuollon kustannukset vähintään 30 000 euroon saakka. Koronaviruksen vaikeat tautimuodot ovat harvinaisia etenkin työikäisillä, mutta vaikea tautimuoto voi vaatia pitkää sairaalan vuodeosasto- ja jopa teho-osastotasoista hoitojaksoa, joiden kustannukset

ovat merkittäviä. Suomessa tehohoidettujen potilaiden hoitojakson keskimääräinen pituus on ollut 10,5 vuorokautta (Tehohoidon tilannekuva 20.5.2020). Vuodeosastohoidon vuorokausihinta on noin 750 euroa ja tehohoidon noin 1 000–4 000 euroa (THL 2011).

Thaimaan viranomaiset ovat edellyttäneet, että poimijoita kutsuvat yritykset ottavat omalla kustannuksellaan poimijoille lisävakuutuksen, joka kattaa luonnonmarjanpoimijoiden mahdollisen covid-19-infektion tutkimuksen ja hoidon täysimääräisesti ilman ylärajaa. Yritykset ovat Thaimaan viranomaisten suuntaan sitoutuneet tähän.

11 Esitys hallituksen päätöslauselmaksi

TEM ja UM esittävät edellä kuvatun tilanteen perusteella, että luonnonmarjanpoimijoiden maahantulo sallittaisiin seuraavasti:

- 1) Hallitus toteaisi, että Schengen-viisumitoimintojen ylösajo Bangkokin edustustossa ja hakemusten vastaanotto on aloitettu jo ennalta kutsujayritysten sitouduttua kustantamaan poimijoiden mahdollisesti turhiksi jäävät viisuminhakemiskulut.
- 2) Hallitus linjaisi, että luonnonmarjanpoimijoiden maahantulo Thaimaasta sallitaan Suomelle aiemmin myönnetyn maakiintiön puitteissa.

TEM esittää samassa yhteydessä harkittavaksi, tulisiko luonnonmarjanpoimijoiden maahantulo sallia myös Ukrainasta ja Myanmarista soveltuvien osin samoin edellytyksin kuin Thaimaasta.

Vaikka poimijoiden maasta lähtö ja maahantulo riippuvat myös Thaimaan viranomaisista, niin TEM ja UM pitävät tärkeänä, että hallitus tekee asiassa nyt päätöksen esityksen mukaisesti.

Thaimaalaisten marjanpoimijoiden saapuminen Suomeen todennäköisesti ei lisää koronaviruksen leviämistä Suomessa, etenkin jos tartuntoja ennaltaehkäisevistä ja niiden leviämistä rajaavista toimista huolehditaan.

Suomen Bangkokin edustusto on arvioinut tarvitsevansa noin kuukauden käsitelläkseen 3 000 viisumihakemusta. Poimijat alkaisivat saapua Suomeen heinäkuussa. Epidemiologisen tilanteen niin edellyttäessä edustustolla on valmius keskeyttää viisumihakemusten vastaanottaminen ja käsittely välittömästi konsultoituaan olennaisia tahoja. Maahantulon ratkaisee epidemiologinen tilanne lähtö- ja kohdemaassa. Mikäli tautitilanne heikkenee, ei maahanpääsyä voida viisumista huolimatta taata.

Koronatartuntojen leviämisen ehkäisemiseksi on tarpeen edellyttää aiesopimuksessa sovittujen menettelytapojen lisäksi, että luonnonmarjanpoimijoita ja poiminnan liitännäistehtäviin tulevia henkilöitä maahan kutsuvat yritykset varmistavat, että:

- 1) Perehdytyksen yhteydessä poimijoille kerrotaan koronaviruksesta, sen leviämisestä, ennaltaehkäisystä ja oireista sekä toimenpiteistä, jos henkilölle ilmaantuu koronaviruksen aiheuttamaan infektiin (covid-19) viittaavia oireita. Informaatio annetaan ennen lähtöä ja Suomeen saapumisen jälkeen huomioiden paikalliset olosuhteet ja terveydenhuollon saavutettavuus. Tieto annetaan poimijoille ymmärrettävässä muodossa kirjallisesti thain kielellä sekä tarvittaessa myös suullisesti.

- 2) Poimijoiden matkavakuutus kattaa mahdollisen covid-19-infektion tutkimuksen ja hoidon aiheuttamat kustannukset Suomessa ilman omavastuusuutta sekä korvauskattoa. Poimijoita informoidaan covid-19-tutkimusten ja hoidon kustannuksista Suomessa.
- 3) Selvitetään ratkaisua mahdollisen karanteenin tai eristämisen aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi joko matkavakuutuksesta tai muilla järjestelyillä kuten vastuuyrityksen osalta.
- 4) Poimijoille järjestetään kustannuksetta oleskelu omaehtoisessa karanteenissa 14 vuorokauden ajan Suomeen saapumisen jälkeen. Poimijoille korvataan tarvittaessa karanteenikulut Thaimaassa viisumia hakiessa ja Thaimaahan palattaessa.
- 5) Matkustus-, majoitus- ja kuljetusolosuhteet järjestetään niin, että suositelluista hygieniatoimista ja fyysisen etäisyyden ylläpitämisestä on mahdollista huolehtia. Yritykset sitoutuvat valvomaan, että ohjeistusta noudatetaan.
- 6) Poimijoiden määrää voidaan rajoittaa myös myöhemmin, jos tautitilanne Suomessa tai Thaimaassa kehittyy huolestuttavaan suuntaan. Jos myönnetystä viisumista huolimatta maahan pääsyä ei sallita, kutsuva vastuuyritys vastaa käyttämättömästä matkavarauksesta, viisumihakemuksen käsittelystä ja muusta vastaavasta aiheutuneet kulut.

Edellä mainittujen toimien aiheuttaman lisääntyneen taloudellisen vastuun kantavat kutsujayritykset. Yritysten sitoutuminen edellytetään lisättäväksi viisumikutsuun ja sen noudattamista seurattaisiin osana aiesopimuksen noudattamisen valvontaa (TEM ja UM).

Luonnonmarjanpoimijoiden maahantulo Thaimaasta sallitaan Suomelle aiemmin myönnetyn maakiintiön puitteissa. Schengen-viisumitoimintojen ylösajo Bangkokin edustustossa ja hakemusten vastaanotto on aloitettu jo ennalta kutsujayritysten sitouduttua kustantamaan poimijoiden mahdollisesti turhiksi jäävät viisumihakemiskulut.

Liite: Commitments of the Company which invite wild berry pickers from Thailand, season 2020